

BARNENS FLYKT

LÄRARHANDLEDNING

I radioserien *Barnens flykt* träffar Victor Bengtsson och Madeleine Nilsson tio barn som har flytt från krig och umbäranden i sina hemländer. Barnen bor nu i Sverige. Några sedan en längre tid tillbaka - trygga i förvisningen om att få stanna kvar - andra sedan helt nyligen och i väntan på besked om uppehållstillstånd. Hur upplever barnen den flykt som de själva ofta inte rår över? Hur ser de på de möten med människor, nya miljöer och svårigheter som flykten innebär? Vad tänker de om sin första tid i ett nytt land? Låt de frågorna tillsammans med de tips på frågor och uppgifter som du får i den här handledningen leda till givande och utvecklande samtal i klassrummet.

Alla avsnitt i serien är fristående. Det är viktigt att du lyssnar på serien innan du lyssnar tillsammans med din grupp. Samtalen i serien berör svåra situationer och upplevelser. De öden och upplevelser vi får ta del av väcker starka känslor både hos de barn som berättar och hos oss som lyssnar. Att vara ordentligt förberedd och ha en stor förståelse för ämnet, barn på flykt, är av vikt för att kunna möta de frågor och tankar som serien leder till. Kanske har du elever i din grupp som själva har erfarenhet av att vara på flykt? Eller vars närstående har kommit till Sverige under liknande omständigheter? Välj i så fall med extra omsorg vilka avsnitt ni lyssnar på och var extra uppmärksam i både för- och efterarbete.

Att lyssna på känslomässigt engagerande program i skolmiljö kan ibland leda till oväntade och överraskande reaktioner hos barnen. Det som under andra förhållanden hade lett till tårar och sorg kan i skolan kanske istället visa sig i form av likgiltighet, ilska eller fnissighet. Var lyhörd och låt också de känslorna få utrymme. Din uppgift blir att visa på alternativ eller på hur man kan sätta ord på starka känslor.

Serien lämpar sig väl att lyssna till i samband med olika teman, till exempel FN, Barnkonventionen, MR (Mänskliga Rättigheter), Globala Målen med flera. Det dokumentära berättandet och de enskilda barnens personliga historier är också bra att ta som utgångspunkt för vidare arbete kopplat till ämnena geografi och samhällskunskap.

VISUALISERA – ANVÄND KARTA OCH BILDER

Med kunskap om vad migration är och hur migrationen har sett ut i historisk tid är eleverna bättre rustade att följa med i den dagliga rapporteringen om flyktingsituationen i världen. Besvara tillsammans frågor som: varför flyttar människor? varför flyr människor? vad är skillnaden mellan flytt och flykt? vilka stora folkomflyttningar har skett i modern tid? vad beror eller berodde de på? Använd karta, pressbilder och läromedel för att visualisera och förklara på en nivå anpassad till din grupp.

- Kopiera och sätt upp enkla världskartor. Använd snöre eller garn i olika färger för att visa hur människor har flyttat eller flytt under olika tider. Var flyttar de från och vart?
- Leta på nätet i tidningsarkiv för att hitta en bra grafisk bild som visar till vilka länder de som flyr från olika delar av världen tar sin tillflykt till. Titta tillsammans på den för att se hur de allra flesta som flyr gör det inom det egna landet eller till närliggande länder.
- Sätt upp bilder av de olika färdssätt människor som flyr använder sig av. Prata om hur ett områdes geografiska förutsättningar styr hur man väljer eller tvingas att färdas.
- Använd google earth eller liknande tjänst för att se hur de områden där många människor på flykt färdas ser ut. Prata om klimat och väder och fundera tillsammans på hur det påverkar människors möjligheter att fly från exempelvis ett krig.

ORD OCH BEGREPP

I serien möter vi många ord och begrepp som kan vara främmande för den som själv inte har kontakt med människor på flykt eller nyanlända. Berätta och förklara vad de betyder.

Migrationsverket, uppehållstillstånd, asylskäl, transitland, avslag, asylansökan, avvisning, utvisning, anhöriginvandring

KOPPLINGAR TILL LÄROPLANEN

Ur Lgr 11

2:1 NORMER OCH VÄRDEN

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

MÅL

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

GEOGRAFI

Undervisningen i geografi ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 4-6

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Ojämliga levnadsvillkor i världen, till exempel olika tillgång till utbildning, hälsovård och naturresurser samt några bakomliggande orsaker till detta. Enskilda människors och organisationers arbete för att förbättra människors levnadsvillkor.

SAMHÄLLSKUNSKAP

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 4-6

Individer och gemenskaper

- Sociala skyddsnet för barn i olika livssituationer, i skolan och i samhället.

Rättigheter och rättsskipning

- Samhällets behov av lagstiftning, några olika lagar och påföljder samt kriminalitet och dess konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

Samhällsresurser och fördelning

- Ekonomiska villkor för barn i Sverige och i olika delar av världen. Några orsaker till, och konsekvenser av, välstånd och fattigdom.

INNAN NI LYSSNAR

Förbered gärna genom att:

- Berätta om avsnittet ni ska lyssna på – det underlättar för alla att lyssna aktivt om de har en viss förförståelse för programinnehållet. Finns det något som barnet i avsnittet berättar som eleverna kan behöva få kunskap om innan ni lyssnar?
- Titta på en karta tillsammans och se varifrån barnet som avsnittet handlar kommer och var hen bor nu.
- Samtala om hur den aktuella flyktingsituationen ser ut i världen. Vilka flyr och varför?
- Barnen i serien Barnens flykt är alla på sitt sätt hoppfulla inför framtiden. Kortskriv eller samtala i par om era framtidsdrömmar.
- Berätta att ni, när ni har lyssnat klart, ska sitta tysta en liten stund och att alla kommer att få tillgång till papper och penna så att den som vill kan rita eller skriva ner sina tankar, frågor och reflektioner. Detta gör var och en för sin egen skull, men den som vill får gärna visa och berätta för dig eller för sina klasskamrater.

NÄR NI HAR LYSSNAT

När ni har lyssnat tillsammans på Barnens flykt är det bra om det finns tid för reflektion. Det kan dels ske genom att ni sitter tysta och skriver eller ritar utifrån era första tankar när programmet är slut (se ovan). Ibland räcker det, men för den som vill arbeta vidare finns det förslag på frågor till varje avsnitt. Se dem som en bank där du kan välja det som passar dig och din grupp. Kom ihåg att anpassa språk och innehåll i frågorna så att de passar din grupp.

Bearbeta gärna genom att:

- Be eleverna rita eller illustrera någon del av programmet som de särskilt minns.
- Samtala om och återberätta det ni har hört.
- Titta på kartan igen och försök att följa den flyktväg som barnet i avsnittet har tagit för att komma till Sverige - Med vilka färdmedel? Vilka stopp gjorde hen? Omvägar? Svårigheter och hinder?
- Vilka drömmar om framtiden har barnet i avsnittet ni just lyssnat på?
- Låt eleverna skriva brev eller frågor till barnen i serien. Vad skulle de vilja fråga om ifall de fick möjlighet? Använd deras skrivande som underlag för fortsatta samtal.
- Hur ser situationen ut just nu i det land eller den region som avsnittets barn kommer ifrån? Ta reda på det genom att läsa på till exempel landguiden.se, globalis.se, UNICEF, UD (Utrikesdepartementet).
- Flera barn i serien berättar om händelser där deras närstående har arbetat och engagerat sig politiskt. Samtala om vad det innebär och hur det ibland kan leda till våld och förföljelse.

IHAB (SYRIEN)

INNEHÅLLSFRÅGOR

- Beskriv rummet på asylboendet där Ihab bor.
- Ihab berättar för Viktor att han har svårt att sova. Han har mardrömmar. Vad är det han drömmer om?
- Vad är det som till sist får Ihabs familj att lämna sitt hemland?
- Hur kommer det sig att Ihabs pappa inte följer med familjen när de flyr?
- Vad är det Ihab tar med sig när han flyr?
- Ihab tror att han på många sätt är annorlunda än sina jämnåriga klasskamrater. Vad är det han tycker skiljer honom från kompisarna?

FUNDERA VIDARE OCH TA REDA PÅ TILLSAMMANS

- Hur tror du att den som bara kan ta med sig några få saker när de flyr från sitt hem tänker? Vad tror du känns viktigast att få med sig?
- Ihab berättar att han och många andra blev slagna av människor som ville hindra dem under flykten. Det hände till exempel i Makedonien. Många länder i Europa har på olika vis gjort det svårare för flyktingar att ta sig över gränser och igenom länderna. Hur ser situationen för människor som flyr ser ut idag?
- När familjen blev slagen av poliser och när Ihabs syster och mamma hade det svårt under flykten beskriver Ihab hur han kände sig skyldig. Varför gjorde han det? Samtala om begrepp som ansvar, skuld, skyldigheter och rättigheter. Kan ett barn någonsin vara ansvarig för det som händer mellan vuxna?
- Ihab är rädd för vatten och vågar inte längre bada. Förklara varför han har blivit rädd för vatten.
- Ihab berättar att han aldrig tror att han kommer kunna glömma det han har varit med om. Kanske vill han inte heller glömma allt. Lyssna på vad Ihab säger om sina minnen och prata tillsammans om vad goda och dåliga minnen betyder för oss.
- I krig och konflikter drabbas ofta befolkningen, de civila, i samhället mycket svårt. Ihabs skola träffas nästan av en bomb. Det kan verka konstigt, men det finns faktiskt regler och överenskommelser om hur man får kriga. Ta reda på vad Genevekonventionen är och vad den säger om civilas rätt i krig.
- Programmet slutar när Ihab och hans mamma och syster skrattar tillsammans. Kan man skratta fast man är ledsen och orolig?

ZAYNAB (AFGHANISTAN)

INNEHÅLLSFRÅGOR

- Vilka intressen har Zaynab?
- Zaynab älskar verkligen fotboll. Vilken är hennes stora dröm?
- Vad är det som gör att Zaynab ännu inte riktigt vågar tro på sin dröm?
- Zaynabs mamma är sjuk. I programmet får vi olika förklaringar till det. Vilka?
- Varför gick de bara under natten när de flydde?
- Mammans ring spelar en viktig roll under en del av familjens flykt. Kommer du ihåg?
- Hur gammal var Zaynab när familjen lämnade sitt hem?

FUNDERA VIDARE OCH TA REDA PÅ TILLSAMMANS

- Zaynab funderar en hel del på att inte oroa sin mamma eller prata om sin egen oro. Varför är det så?
- En av bilderna i Zaynabs lila ritbok kallar hon för "Kriget tar aldrig slut". Vad föreställer den bilden?
- Självmoordsbombare dödar och sårar inte bara andra utan offrar också sina egna liv. Prata om hur man kan tro så starkt på något att man vill dö för det.
- Är det alltid rätt att kämpa för det man tror på? Hur tänker de som är terrorister och som kämpar för sin sak om det?
- Zaynab berättar mycket om hur det var när familjen flydde. Rita en bild som föreställer något som du minns från hennes berättelse.
- Många av de som flyr får betala stora summor till så kallade flyktmugglare, men det finns också annat som kostar under en flykt. Ta tillsammans reda på vad människor kan vara tvungna att betala.

SARAH (ALBANIEN)

INNEHÅLLSFRÅGOR

- Vad är det som nästan avslöjar att Sarah ljuger de första dagarna i den nya klassen?
- Sarah försöker tänka positivt om sin framtid. Vad drömmer hon om? I programmet berättar hon både om vad hon vill bli, men också om sådana saker som hon skulle vilja göra om familjen inte behöver gömma sig.
- Arbeta tillsammans med en kompis och skriv ner vad ni har fått reda på om Sarah.
- Sarah lever gömd. Vad innebär det?

FUNDERA VIDARE OCH TA REDA PÅ TILLSAMMANS

- Sarah har svårt att prata om hur det var när familjen fick besked om att de inte får stanna i Sverige. Det är också svårt för henne att berätta något om varför familjen flydde från Albanien. Hur tror du att det känns att inte kunna prata om sådant som påverkar hela ens liv?
- Stress och oro påverkar hur vi mår fysiskt. Hur reagerar Sarahs kropp på att behöva ljuga eller inte kunna berätta?
- Sarah ljuger ihop en historia om sitt liv, men det är mycket svårt. Beskriv några olika situationer då Sarah tycker det är särskilt svårt att hålla ihop sina lögner.
- Har du någon gång känt dig tvungen att ljuga?
- Hur känns det att ljuga för sina allra bästa vänner?
- Prata med en kompis och försök att göra en lista på sådana saker som är självklara för er, men som Sarah hela tiden måste tänka på. I programmet finns flera exempel, men ni kan säkert komma på fler situationer.

ZAINAH (JORDANIEN)

INNEHÅLLSFRÅGOR

- Hur länge har Zainah bott i Sverige?
- Varför har hon och hennes familj flytt till Sverige?
- Beskriv hur huset där familjen nu bor såg ut när de flyttade in.

FUNDERA VIDARE OCH TA REDA PÅ TILLSAMMANS

- Människor som flyr gör det av många olika anledningar, inte bara krig. Varför väljer människor att lämna sina hem för att fly till en ny plats eller ett nytt land?
- Zainah berättar att livet i Sverige inte blev som hon hade tänkt sig. Vad är det som är svårt för familjen?
- Familjen får först reda på att de inte får stanna i Sverige. De bestämmer sig för att överklaga. Vad betyder det?
- Zainah är den som talar med Migrationsverket eftersom hon kan bäst svenska. Vad tänker ni om det? Har du någon gång behövt tala istället för en vuxen?
- Nästa besked familjen får är att Zainah och hennes syskon får stanna i Sverige, men inte deras föräldrar. Vad tänker Zainah om det?
- Zainahs pappa hungerstrejkar. Vad betyder det och varför gör hennes pappa det?
- "Som en sten på mitt hjärta" Så beskriver Zainah att det är att tänka på att familjen inte har uppehållstillstånd. Vad menar hon med det?
- När familjen till slut får uppehållstillstånd – hur beskriver Zainah den känslan?

ANI (ARMENIEN, TJETJENIEN, RYSSLAND)

INNEHÅLLSFRÅGOR

- När vi först träffar Ani håller hon på att förbereda en fest. Vad är det hon och hennes familj ska fira?
- Ani hann inte säga adjö till sina vänner innan hon flydde. Hur kommer det sig? Vad berättar Ani om dagen då hon och hennes familj flydde?
- Ani beskriver hur familjen fick hjälp att ta sig till Europa gömda i en lastbil. Rita en bild där du visar hur familjens gömställe i lastutrymmet såg ut. Samtala gärna med en kamrat och hjälps åt att minnas vad Ani berättade.

FUNDERA VIDARE OCH TA REDA PÅ TILLSAMMANS

- När lastbilen är "framme" var är familjen då? Hur får de reda på var de är någonstans?
- Om du skulle behöva fly väldigt hastigt, vilka skulle det vara viktigast för dig att hinna säga hej då till?
- Titta på en karta och se vilken väg familjen kan ha rest från Tjetjenien till Sverige.
- Ani vill inte prata om varför hon och hennes familj var tvungna att fly. Hon berättar att ingen i familjen talar om det. Varför tror ni att det är så? Tror ni att uppehållstillståndet och att familjen får stanna i Sverige kommer göra att det blir lättare att prata om det som hände i Tjetjenien?
- Ta reda på mer om hur situationen i Tjetjenien är just nu och vad det är som gör att många människor har flytt därifrån.

RODI (SYRIEN)

INNEHÅLLSFRÅGOR

- Vad arbetade Rodis pappa med innan familjen kom till Sverige? Vad gör hans pappa nu?
- Flaggan som Rodi hade med sig i sin packning när han flydde till Sverige spelade en viktig roll i hans liv i Syrien. När hade han den och varför?
- Vad är det som till slut avgör att familjen bestämmer sig för att fly? Vad har hänt med Rodis kusin?
- Hemma hos Rodi i Syrien bodde det ofta människor som inte tillhörde hans familj. Vilka var det?

FUNDERA VIDARE OCH TA REDA PÅ TILLSAMMANS

- Rodi berättar att han en lång tid innan han flydde redan hade en väska packad med det viktigaste att få med sig vid en flykt. Vad hade han packat i den väskan? Vad skulle du packa om det hade varit din väska?
- Vilka språk kan du? Är det viktigt att lära sig språket i det nya land man flyttar eller flyr till? Hur går det till att lära sig ett nytt språk? Hur kan du hjälpa någon annan att lära sig ditt språk?
- Rodi är kurd. I vilka fler länder än Syrien finns det en kurdisk befolkning? Ta reda på mer om kurder och hur det kommer sig att de lever och bor i så många olika länder. Finns det andra folkgrupper som precis som kurderna saknar en egen nation?
- Rodi berättar att de demonstrationer han och hans familj deltog i ibland blev våldsamma. I Sverige har vi rätt att demonstrera och anordna både politiska och religiösa möten, men så är det inte i alla länder. Hur tror du att människor påverkas av att inte ha rätt att uttrycka sina åsikter fritt?
- Rodis familj betalar flyktingsmugglare för att få hjälp att fly. Hur mycket kostade det och vilken hjälp fick de?

RAMA (SYRIEN)

INNEHÅLLSFRÅGOR

- Vad är Rama intresserad av?
- Varifrån kommer Rama?
- Rama tänker ofta särskilt mycket på några av de saker hon fick lämna när hon flydde. Vad är det hon berättar att hon särskilt saknar?
- Arbeta tillsammans med en kamrat med att minnas och skriva ner det Rama berättar om.

FUNDERA VIDARE OCH TA REDA PÅ TILLSAMMANS

- Varför kan Rama inte lämna sin mosters hus när hon bor där? Vad gör hon istället för att gå ut? Vad hade du gjort i samma situation?
- Rama berättar hur hon upplevde att människor blev skjutna innan hon flydde. Rama säger att hon valde att inte titta, men vad är det hon inte kan förtränga eller värja sig mot?
- Rama märker att något är fel när hon är ombord på båten. Hur gör hon det?
- Rama och hennes familj blir räddade av den italienska kustbevakningen. Vad är kustbevakning för något? Finns det i alla länder? Vilka uppgifter har kustbevakningen?
- Sverige skickade under 2015 fartyg till Medelhavet för att hjälpa till att rädda flyktingar på väg över havet. Sök på nätet på Poseidon eller operation Triton och ta reda på mer om hur Sverige arbetar med att hjälpa de som flyr över Medelhavet.
- Hur kommer det sig att Rama och hennes familj kom till just Sverige?

SUHEYB (SOMALIA OCH ETIOPIEN)

INNEHÅLLSFRÅGOR

- När vi först möter Suheyb lyssnar han och hans lillebror på Koranen. Vad är Koranen?
- Suheyb kommer från Somalia. Vad arbetade hans pappa med där?
- Vart tar Suheyb, hans mamma och lillebror vägen när de flyr?

FUNDERA VIDARE OCH TA REDA PÅ TILLSAMMANS

- En dag när Suheyb kommer hem från skolan är mamma inte kvar. Vad har hänt?
- Suheybs pappa är hotad under en lång tid. Vad är det som till slut får honom och familjen att fly? Beskriv den händelse som Suheyb berättar om.
- Hur är livet i Etiopien för Suheyb och hans lillebror? Arbeta tillsammans med en kamrat och gör en lista på allt det som Suheyb saknar när han bor i Etiopien.
- Hur länge är Suheyb och hans lillebror skilda från mamma och pappa?
- Efter en lång tid får barnen komma till sina föräldrar i Sverige. Det kallas för anhöriginvandring. Ta reda på mer om vad det innebär.